

การบูรณาการนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ สู่วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศในเครือข่ายโรงเรียนสุขภาวะ

Integration of Innovative Systematic Integrated Approach to the Best Practices in Health Promoting School Network

ไกรเดช ไกรสกุล*

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บริบทและสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะของเครือข่ายโรงเรียนสุขภาวะ 2) พัฒนารูปแบบการบูรณาการนวัตกรรมเชิงระบบของเครือข่ายโรงเรียนสุขภาวะ 3) ศึกษาผลการบูรณาการนวัตกรรมเชิงระบบของเครือข่ายโรงเรียนสุขภาวะในรูปแบบวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ การดำเนินการวิจัยมี 3 ระยะคือ ระยะที่ 1 ศึกษาบริบทและสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะของเครือข่ายโรงเรียนสุขภาวะ ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการบูรณาการนวัตกรรมเชิงระบบของเครือข่ายโรงเรียนสุขภาวะ ระยะที่ 3 ศึกษาผลการบูรณาการนวัตกรรมเชิงระบบของเครือข่ายโรงเรียนสุขภาวะในรูปแบบวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

บริบทและสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะของเครือข่ายโรงเรียนสุขภาวะ ด้านสังคมและอารมณ์ พบจุดเด่นเรื่องการรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งมโนราห์ เพลงบอก การชนวัวซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ฝังติดกับท้องถิ่นมานาน พฤติกรรมการกระทำผิดวินัย กฎระเบียบของโรงเรียนน้อย ไม่มีการใช้ ความรุนแรง วัฒนธรรมบางอย่าง

ส่งผลให้มีความเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมการพนัน ด้านสุขอนามัย พบว่านักเรียนในเครือข่ายโรงเรียนฯ มีภาวะโภชนาการในระดับปกติ โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาสุขภาพ หลีกเลี่ยงสารเสพติด พฤติกรรมชั่ววูบ ด้านการศึกษา และสติปัญญา อยู่ในระดับปานกลาง แต่มีบางโรงเรียนที่มีผลการเรียนจัดอยู่ในระดับดีเยี่ยม การบริหารจัดการยังติดอยู่กับเนื้อหาเรื่องสุขอนามัย ขาดการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง การดำเนินงานเป็นไปในลักษณะการสั่งการ ขาดอิสรภาพในการออกแบบทั้งเป้าหมาย และกระบวนการทำงาน

รูปแบบการบูรณาการนวัตกรรม เป็นการผสมผสานนวัตกรรม การจัดทาคความรู้ การจัดการชั้นเรียน การพัฒนา สติในองค์กร การพัฒนาโรงเรียนมาตรฐานสากล และอื่นๆ เพื่อการศึกษาบริบทความต้องการ การออกแบบ กิจกรรม การลงมือปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประเมิน ทบทวน และการปรับปรุงระบบ การดำเนินการดังกล่าวใช้วิธีการเชิงระบบ คือมีการแบ่งงานของโรงเรียนเป็นสามระบบ หลักคือระบบเรียนรู้ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และระบบ

*สาขาวิชาการจัดการนวัตกรรมเพื่อการพัฒนา บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

กิจกรรมนักเรียน แต่ละระบบมีคู่มือระบบที่กำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนผลลัพธ์ด้านสุขภาวะของนักเรียน และมีการดำเนินการอย่างครบวงจรคุณภาพ P D C A

ผลการบูรณาการนวัตกรรมเชิงระบบ ได้นำเสนอในรูปแบบวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ครอบคลุมระบบหลัก ทั้งสามระบบ พร้อมทั้งสังเคราะห์วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ซึ่งแสดงให้เห็นทั้งพัฒนาการกระบวนการดำเนินงาน และผลลัพธ์ด้านสุขภาวะที่ดีขึ้นของนักเรียนทั้งด้านสุขอนามัย ด้านการศึกษาและสติปัญญา และด้านสังคม อารมณ์

คำสำคัญ: โรงเรียนสุภาพะ การบูรณาการนวัตกรรมเชิงระบบ ผลลัพธ์ด้านสุขภาวะวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ

Abstract

The purposes of this research were to study 1) context and activity in healthy promoting school network. 2) to develop the innovation systematic integrated approach and 3) study the result of innovation integrated approach in healthy promoting school network in best practices pattern. There are 3 phases of study process. The first, study context and activity in healthy promoting school network. The second, develop the innovation systematic integrated approach. The third study the result of innovation integrated approach in healthy promoting school network in best practices pattern.

The result were ; found the prominent point context in local traditional for example ; MANORA, PLANG BOK, CHON WUA. These are the deeply settle of tradition. Some part of tradition risk to the gamble. The student in school network got the regular nutrition, there are some healthy promoting activities in school network and avoid drugs matter. Few adulterous, undisciplined and

violent behavior found. The students Learning achievement are the middle rate scale but just a school network is excellent.

Innovation systematic integrated approach, Knowledge management, Classroom management, Mind fullness in organization and Word class standard school were integrated to use for study context, to create activities, to inter act Knowledge, to asses and review systems. The process of the study use the systematic approach by divide the school activities into three systems ; these are : learning system, monitoring and supporting student system and student activities system. In each system has manual activities which consist of student healthy reflect indicator. All activity are managed in full circle of P D C A.

The result of innovation integrated approach was present in Best Practices pattern are cover in 3 mains system and also synthesized the best practices that show student' development in healthy, behavior and learning achievement.

Keywords: healthy promoting school, innovation systematic integrated approach, healthy result and, best practices

บทนำ

โรงเรียนสุภาพะเป็นโจทย์หนึ่งของการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน เพราะที่ผ่านมาเรามักจะมุ่งเน้นแต่ความเป็นเลิศทางวิชาการของผู้เรียนมุ่งสร้างความเก่งให้มีความสามารถในการแข่งขัน เอาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นเครื่องวัดคุณภาพของโรงเรียนและคุณภาพของครู โดยมองข้ามความสำคัญของเป้าหมายหรือความคาดหวังที่ต้องการคือ “พลเมืองที่มีความสุขทั้งมิติของกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในตัว

คนและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งกายภาพ สังคม และมีความสามารถเชิงการแข่งขันในเวทีโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี” (มูลนิธิสถาบันวิจัยระบบการศึกษา, 2557) ความพยายามที่จะส่งเสริมให้ ผู้เกี่ยวข้องได้ พัฒนารูปแบบการบริหารจัดการโรงเรียน ที่สามารถสร้างสุขภาวะของผู้เรียนอย่างแท้จริง และพัฒนาเครือข่ายครู และโรงเรียนให้ เป็นชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาการ (Professional Learning Community) หรือ PLC ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง เพื่อพัฒนาโรงเรียนให้ ยึดเอาสุขภาวะเป็นเป้าหมายนำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาในที่สุด

คณะกรรมการนโยบายปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) ได้กำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์ไว้ 4 ประการ คือ ข้อ 1 คนไทยและการศึกษาไทยมีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล ข้อ 2 คนไทยใฝ่รู้สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง รักการอ่านและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง ข้อ 3 คนไทยใฝ่ ดี : มีคุณธรรมพื้นฐาน มีจิตสำนึกและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นประโยชน์ส่วนรวม มีจิตสาธารณะ มีวัฒนธรรมประชาธิปไตยและ ข้อ 4 คนไทยคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ มีทักษะในการคิดและปฏิบัติ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์มีความสามารถในการสื่อสาร กระบวนการศึกษาศึกษาได้มีแนวทางสนับสนุนการปฏิรูปการศึกษาทศวรรษที่สอง โดยประกาศวิสัยทัศน์ให้คนไทย ได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพและได้กำหนดกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษาระบบใหม่ การพัฒนาคุณภาพคนไทยยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพครูยุคใหม่ การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและแหล่งเรียนรู้ยุคใหม่ และการบริหารจัดการใหม่เน้นปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนให้ มีการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณภาพตามที่คาดหวัง (เป้าหมาย)

แนวคิดในการบริหารโรงเรียนสุขภาวะเป็นฐาน จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ควรจะทำให้ความสำคัญด้วย เยาวชนในชาติล้วนเรียนอยู่ในระบบโรงเรียนแทบทั้งสิ้นการปลูกฝังเรื่องสุขภาวะให้ เกิดขึ้นกับผู้เรียนจึงเป็นโอกาสที่จะพัฒนาเยาวชนให้เป็นบุคคลที่มีสุขภาวะ เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ

จึงมีความจำเป็นในการพัฒนาโรงเรียนให้ สามารถบริหารจัดการระบบการเรียนการสอนที่สร้างสุขภาวะแก่ผู้เรียนได้ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2546) ได้ให้นิยามคำว่า “สุขภาวะ” ที่มีความหมายกว้างกว่าคำว่า “การไม่เป็นโรค” และมองปัญหาสุขภาพคือ “เชื้อโรคที่สามารถกำจัดได้ ด้วยวัคซีนและยา” เท่านั้น นิยามแนวใหม่จึงมองสุขภาพคือ “สุขภาวะที่ครอบคลุมและบูรณาการทั้งมิติของกาย ใจ สังคม และจิตวิญญาณเข้าเป็นวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์กันในตัวมนุษย์และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทั้งกายภาพและสังคม การมองสุขภาวะแบบแยกส่วน จึงไม่เพียงพอ ความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันอย่างบูรณาการทั้งกายของมนุษย์สัมพันธ์กันกับธรรมชาติแวดล้อม และสัมพันธ์กันระหว่างมนุษย์ ทุกสิ่งล้วนเชื่อมโยงกัน เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน ที่ทำให้เกิด “สุขภาวะ” ทั้งบุคคล ครอบครัว ที่ทำงาน องค์กร ชุมชน สังคม ระบบนิเวศ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2547) ดังนั้น สุขภาวะในมุมมองใหม่จึงหมายถึงภาวะแห่งความสุขทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคมของคน

นอกจากนี้แนวคิดในการพัฒนาโรงเรียนสำหรับศตวรรษที่ 21 ได้ให้ความสำคัญกับคุณลักษณะ ของผู้เรียนที่มีความสามารถ “อยู่ด้วยตนเอง” ในชุมชน มีมีโนสำนึกในการเป็นพลเมืองและคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งต้องพัฒนาระบบการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 ให้ เกิดขึ้นกับนักเรียน ใน 4 องค์ประกอบหลัก คือ สมรรถนะในวิชาหลัก การสร้างสรรค์นวัตกรรม การสื่อสารร่วมมือ และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อสาร เทคโนโลยี การพัฒนาเน้นการจัดกระบวนการทำงานให้เกิดการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันทั้ง 4 ฝ่ายคือ ผู้ปกครอง และชุมชน กรรมการสถานศึกษา ผู้บริหาร และครู โดยใช้เกณฑ์และตัวชี้วัดของโรงเรียนสุขภาวะที่กำหนดขึ้นร่วมกับเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อประกันคุณภาพ (QA) ซึ่งต้องมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดกระบวนการของการพัฒนา

การบูรณาการนวัตกรรม ทั้งการจัดการความรู้ การจัดการชั้นเรียน การพัฒนาโรงเรียนสู่รางวัลมาตรฐานสากล

การพัฒนาสมมติเพื่อการพัฒนาองค์กรโดยอาศัยแนวคิดสำคัญ 3 ประการคือ 1) แนวคิดเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Thinking) 2) แนวคิดเชิงระบบ (Systems Thinking) เพื่อออกแบบกระบวนการทำงานในโรงเรียนให้เกิดความยั่งยืนและ 3) การเรียนรู้โดยการทำงานเป็นทีม (Team Learning) ทั้ง 4 ฝ่าย การพัฒนาและการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School - Based Development and management: SBM) โดยปรับเปลี่ยนวิธีคิดจากการรื้อนโยบายและการสั่งการ มาเป็นการรับผิดชอบในการบริหารจัดการด้วยตนเองมากขึ้น ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย การออกแบบระบบการทำงาน และการประเมินภายใต้การร่วมตัดสินใจของผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียน และมุ่งเน้นการพัฒนาโรงเรียนตามสภาพจริง คือพัฒนาจากสภาพปัญหาและความต้องการในบริบทของตนเอง

ด้วยหลักการแนวคิดดังกล่าว การบูรณาการนวัตกรรมเชิงระบบสู่วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ของเครือข่ายโรงเรียนสุภาพะ จึงได้เริ่มต้นจาก การที่ผู้เกี่ยวข้องของทั้งโรงเรียนแกนนำ และเครือข่าย ซึ่งถือว่าเป็นเจ้าของโรงเรียนร่วมกัน และมีเป้าหมายอยู่ที่ตัวนักเรียน ให้เกิดพัฒนาทั้งด้านสภาพอนามัย ด้านการศึกษาและสติปัญญา และด้านสังคมและอารมณ์ โดยการบูรณาการนวัตกรรมที่ใช้ กระบวนการทางปัญญาในการขยายการเรียนรู้ลงสู่เครือข่ายและสร้างกระบวนการ ให้ เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างสร้างสรรค์ขึ้นในเครือข่าย เพื่อปฏิรูปการศึกษาอย่างมีส่วนร่วมในที่สุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท และสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพของเครือข่ายโรงเรียนสุภาพะ
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบูรณาการนวัตกรรมเชิงระบบสู่วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ของเครือข่ายโรงเรียนสุภาพะ
3. เพื่อศึกษาผลการบูรณาการนวัตกรรมเชิงระบบในรูปแบบวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ของเครือข่ายโรงเรียนสุภาพะ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology) คือ ประยุกต์ใช้ การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ และการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เพื่อหาแนวทางการบูรณาการนวัตกรรมเชิงระบบ สู่วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศในเครือข่ายโรงเรียนสุภาพะ

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายคือโรงเรียนในเขตอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 11 โรงเรียน เป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา คือ โรงเรียนเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์นครราชสีมาเป็นโรงเรียนแกนนำ และโรงเรียนเครือข่ายจำนวน 10 โรงเรียนเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา คือ 1) โรงเรียนวัดป่าหวาย 2) โรงเรียนวัดสระใคร 3) โรงเรียนวัดสระเพลง 4) โรงเรียนวัดโคกกระถิ่น 5) โรงเรียนวัดบางหว้า 6) โรงเรียนบ้านหนองไม้แก่น 7) โรงเรียนวัดดอนตรอ 8) โรงเรียนวัดพังยอม 9) โรงเรียนราษฎร์บำรุง และ 10) โรงเรียนวัดทางพูน ได้ มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Specified Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้

3.1 แบบบันทึกการสังเกต เพื่อศึกษาบริบทสภาพปัญหาและความต้องการ ของโรงเรียนเครือข่ายได้แก่สภาพทั่วไปของโรงเรียน ประวัติความเป็นมา การคมนาคม บริบททางเศรษฐกิจการประกอบอาชีพ บริบททางสังคม รวมถึงกระบวนการมีส่วนร่วม สภาพปัญหาของโรงเรียนเครือข่าย

3.2 แบบสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อดูคุณภาพของการดำเนินงานด้านสุขภาพทั้ง 3 ด้านของโรงเรียนแกนนำ และเครือข่ายโรงเรียนสุภาพะ

3.3 แบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม เกี่ยวกับรูปแบบการบูรณาการนวัตกรรมเชิงระบบ ของเครือข่ายโรงเรียนสุภาพะ

3.4 รูปแบบการบูรณาการนวัตกรรมเชิงระบบ เพื่อใช้ เป็นแนวทางในการออกแบบ ปฏิบัติการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ประเมิน และปรับปรุงระบบการดำเนินงานส่งเสริม สุขภาวะ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ด้านสุขภาวะทั้ง 3 ด้าน เป็นการ ผสมผสานนวัตกรรม ทั้งการจัดการความรู้ การจัดการ ชั้นเรียน การพัฒนา โรงเรียนมาตรฐานสากล เพื่อให้ได้ แนวทางในการดำเนินงานของเครือข่ายโรงเรียนสุขภาวะ

3.5 แบบประเมินผลลัพธ์ด้านสุขภาวะเพื่อประเมิน ประสิทธิภาพของการใช้ รูปแบบการบูรณาการนวัตกรรม เชิงระบบ โดยใช้วัดผลลัพธ์ด้านสุขภาวะที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทั้ง 3 ด้าน คือด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษาและสติ ปัญญา และด้านสังคมและอารมณ์

3.6 แบบรายงานวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ เพื่อใช้เป็น แนวทางการค้นหา การดำเนินการ การประเมิน และการเขียน รายงานตามรูปแบบของการพัฒนาวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศของ มูลนิธิสถาบันวิจัย และพัฒนาการเรียนรู้ (มสว.)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้เก็บ ข้อมูลตามแบบติดตามการดำเนินงาน เครือข่ายโรงเรียนสุข ภาวะโดยแบ่งเป็น 5 ตอน คือ

ตอนที่ 1 กิจกรรม/วิธีการบริหารจัดการเครือข่าย โรงเรียนสุขภาวะ เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ การจัดประชุม ชี้แจงโครงการกับบุคลากรของโรงเรียน การจัดประชุม วิเคราะห์ปัญหาและคัดเลือกปัญหาด้านสุขภาวะของ โรงเรียน การจัดประชุมเพื่อกำหนด/พิจารณาตัวชี้วัด ด้านสุขภาวะของโรงเรียนที่เป็นปัญหากำหนดผู้รับผิดชอบ โครงการ การจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีปฏิบัติที่ดี ในโรงเรียนการพาศุภเคราะห์ไปเยี่ยมชม (Site visit) โรงเรียน อื่นๆ ในเครือข่ายและการจัดบริหารจัดการแบบอื่นๆ ปัญหา วิฤตทางสุขภาวะของโรงเรียนตามตัวชี้วัด 3 ด้าน ปัญหา วิฤตด้านสุขภาวะที่โรงเรียนเลือกมาดำเนินการแก้ไข คือ เรื่องใด

ตอนที่ 2 การมีกิจกรรม/วิธีการ/นวัตกรรมแก้ไข ปัญหาด้านสุขภาวะของโรงเรียน เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ การมีนักเรียนร้อยละ 80 ขึ้นไปได้ รับการแก้ไขปัญหา

สุขภาวะเรื่องใดบ้างที่ประสบความสำเร็จมีกิจกรรม/วิธีการ/ นวัตกรรมของโรงเรียนในการแก้ ปัญหาด้านสุขภาวะ อย่างไร

ตอนที่ 3 การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาวิธีปฏิบัติ ที่เป็นเลิศแบบมีส่วนร่วม เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติ ที่เป็นเลิศ (Best Practices) แบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ ปัญหา/ หรือพัฒนาด้านสุขภาวะของนักเรียนในโรงเรียน ได้นำเสนอ ผลการดำเนินงานสุขภาวะร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ที่ใดบ้าง

ตอนที่ 4 การสื่อสารสู่สังคม เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ รายการของผลงานด้านสุขภาวะของโรงเรียนที่ได้ สื่อสาร สู่สาธารณะในช่องทางต่างๆ อาจจะเป็น บทความ บทเรียน/ เรียงความ/สื่อบทเรียน เรื่องเล่า ฯลฯ ช่องทางที่เผยแพร่อาจจะเป็นวารสารนิตยสาร หนังสือพิมพ์ท้องถิ่นวิทยุชุมชน เคเบิลทีวี หอกระจายข่าว เวทีสาธารณะ เวทีประชาคม ฯลฯ

ตอนที่ 5 ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะที่มีต่อเครือข่าย โรงเรียนสุขภาวะ

5. การวิเคราะห์ ข้อมูล

จากแบบเก็บข้อมูลทั้ง 5 ตอนผู้วิจัย ใช้ดำเนินการ วิเคราะห์ทั้งในเชิงปริมาณ จำนวนครั้งการจัดกิจกรรม จำนวนนักเรียนที่มีปัญหา ร้อยละของนักเรียนที่ได้รับการ แก้ปัญหา หรือมีการพัฒนาในระหว่างดำเนินการเท่าไร จำนวนวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำแนกตามระบบ มีความ สอดคล้องกับผลลัพธ์สุขภาวะด้านใด จำนวนเท่าใด

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้กระบวนการ วิเคราะห์ เพื่อจัดกลุ่ม ปังจัย ปัญหา สาเหตุนวัตกรรมในการ แก้ปัญหา การบริหารจัดการ การจัดกิจกรรมส่งเสริม สุขภาวะในโรงเรียน จำแนกตามระบบ การบริหารเชิงระบบ และจำแนกตามผลลัพธ์สุขภาวะด้านต่างๆ และสังเคราะห์ เป็นองค์ความรู้ใหม่เป็นแนวทางในการดำเนินงานใน เครือข่ายโรงเรียนส่งเสริมสุขภาวะ

สรุปผลการวิจัย

บริบทและสภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาวะ ของเครือข่ายโรงเรียนสุขภาวะ ด้านสังคมและอารมณ์ พบจุดเด่น เรื่องการรักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งมโนราห์

เพลงบอก การชนวัวซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ฝังติดกับท้องถิ่นมานาน พฤติกรรมการกระทำผิดวินัย กฎระเบียบของโรงเรียนน้อย ไม่มีการใช้ความรุนแรง วัฒนธรรมบางอย่างส่งผลให้ มีความเสี่ยงต่อการมีพฤติกรรมกาพนัน ด้านสุขอนามัย พบว่านักเรียนในเครือข่ายโรงเรียนฯ มีภาวะโภชนาการในระดับปกติ โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักษาสุขภาพ หลีกเลี่ยงสารเสพติด พฤติกรรมชั่วร้าย ด้านการศึกษา และสติปัญญา อยู่ในระดับปานกลาง แต่มีบางโรงเรียนที่มีผลการเรียนจัดอยู่ในระดับดีเยี่ยม การบริหารจัดการยังติดอยู่กับเนื้อหาเรื่องสุขอนามัย ขาดการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง การดำเนินงานเป็นไปในลักษณะการสั่งการ ขาดอิสรภาพในการออกแบบทั้งเป้าหมาย และกระบวนการทำงาน

รูปแบบการบูรณาการนวัตกรรมการเป็นารผสมผสานการใช้ นวัตกรรมหลายอย่างเพื่การดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพหลายด้าน คือใช้ การจัดการความรู้ (Knowledge Management) เพื่การถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เรื่องสภาพปัญหาความต้องการหรือเป้าหมายของการดำเนินงาน ออกแบบกิจกรรมการดำเนินงานเกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานอย่างมีส่วนร่วม เป็นการเสริมพลังอำนาจของผู้เกี่ยวข้อง ใช้การจัดการชั้นเรียน (Classroom Management) เพื่การออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจ พัฒนาการสื่อสารภาษาครู การพัฒนาสมรรถิติดในองค์กร (Mindfulness in Organization) เพื่การพัฒนาตน พัฒนาทีม และพัฒนาองค์กร โดยการทำสมาธิก่อนการทำงาน การสื่อสารการทำงานอย่างมีสติ ถ้อยถนอมมิตรสนทนา (Dialogue) การอภิปรายพัฒนางานอย่างสร้างสรรค์ (Creative Discussion) โรงเรียนมาตรฐานสากล (World Class Standard School) เพื่การออกแบบเป้าหมายในการดำเนินงาน โครงร่างองค์กร (School Profiled) และออกแบบระบบการทำงานการดำเนินการดังกล่าวใช้วิธีการเชิงระบบ โดยแบ่งงานของโรงเรียนเป็นสามระบบหลัก คือระบบเรียนรู้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และระบบกิจกรรมนักเรียน แต่ละระบบมีคู่มือระบบที่กำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนผลลัพธ์ทางด้าน สุขภาวะของนักเรียน และมีการ

ดำเนินการจนครบวงจรคุณภาพ P D C A

ผลการบูรณาการนวัตกรรมการเชิงระบบ ได้นำเสนอในรูปแบบวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำแนกตามระบบหลักประกอบด้วย ระบบเรียนรู้ที่สนองผลลัพธ์สู่ภาวะด้านการศึกษาและสติปัญญา จำนวน 3 โรงเรียนคือโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติฯ โรงเรียนโคกกระถิ่น และโรงเรียนบ้านหนองไม้แก่น ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่สนองผลลัพธ์สู่ภาวะด้านสุขภาพอนามัย จำนวน 3 โรงเรียน คือโรงเรียนวัดทางพูน โรงเรียนวัดป่าหวาย และโรงเรียนบางหว้า ระบบกิจกรรมนักเรียนที่สนองผลลัพธ์สู่ภาวะด้านสังคมและอารมณ์ 5 โรงเรียนคือ โรงเรียนวัดพังยอม โรงเรียนวัดดอนตรอ โรงเรียนวัดสระเพลง โรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง และ โรงเรียนบ้านสระไคร

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการบริหารจัดการที่ยังติดอยู่กับเนื้อหาเรื่องสุขอนามัย ขาดการประสานความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้อง การดำเนินงานเป็นไปในลักษณะการสั่งการ ขาดอิสรภาพในการออกแบบทั้งเป้าหมาย และกระบวนการทำงานสอดคล้องกับประวัติ เอราวรรณ ที่ทำการสังเคราะห์ผลโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจัดการและกระบวนการเรียนรู้ ด้านสุขภาพในโรงเรียน

รูปแบบการบูรณาการนวัตกรรมการอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งงานของโรงเรียนเป็นสามระบบหลักคือระบบเรียนรู้ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และระบบกิจกรรมนักเรียน แต่ละระบบมีคู่มือระบบที่กำหนดตัวชี้วัดที่สะท้อนผลลัพธ์ทางด้าน สุขภาวะของนักเรียน และมีการดำเนินการจนครบวงจรคุณภาพ P D C A สอดคล้องกับรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการ “การวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้อยู่เพื่อคุณภาพการศึกษา” ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และประวัติ เอราวรรณ และ เส้นทางสู่โรงพยาบาลคุณภาพ : คู่มือการเรียนรู้อยู่เชิงปฏิบัติการ ของสถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล

ผลการบูรณาการนวัตกรรมการเชิงระบบ ที่ได้ นำเสนอในรูปแบบวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิง

คุณภาพ โดยการจำแนกประเภท ประเด็นของข้อมูลเป็นระบบเรียนรู้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และระบบกิจกรรมนักเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของสถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ (สวร.) เรียนรู้..สู่คุณภาพสถานศึกษา: โครงการระบบดีโรงเรียนมีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการศึกษาพบว่า การดำเนินงานในโรงเรียนสุขภาวะเป็นการดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ของกระทรวงสาธารณสุข การดำเนินการมุ่งส่งเสริมเฉพาะด้านสุขอนามัยของนักเรียนการทำงานเป็นไปแบบแยกส่วนต่างฝ่ายต่างทำ ขาดการบูรณาการทั้งเนื้อหา และกระบวนการ ขาดการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องควรจะได้ มีการปรับปรุงดังนี้

1.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับนโยบายที่รัฐบาลได้ส่งเสริมการดำเนินการในโรงเรียนสุขภาวะ และออกแบบปรับปรุงทั้งด้านเนื้อหาให้เป็นการบูรณาการแบบองค์รวม ด้านกระบวนการ ควรได้ปรับปรุงให้เป็นรูปแบบการบูรณาการนวัตกรรมเชิงระบบให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงไปของสังคม

1.2 ควรศึกษาและพัฒนาเกี่ยวกับการประเมินผลนโยบาย ด้านการส่งเสริมโรงเรียนสุขภาวะให้ครอบคลุมทั้งด้านปัจจัยด้านกระบวนการ ด้านผลลัพธ์รวมทั้งความเหมาะสมคุ้มค่าในบริบทที่เปลี่ยนแปลง

1.3 ควรศึกษาพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องจากภาคชุมชน สังคม และภาคโรงเรียน โดยใช้การเสริมพลังอำนาจ ให้มีอิสระในการดำเนินการ มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

2. ข้อเสนอแนะเชิงการวิจัย

2.1 ประเด็นสำคัญที่ควรต้องทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป คือ รูปแบบการเสริมพลังอำนาจการจัดการศึกษาเสริมสร้างสุขภาวะในโรงเรียน เพื่อกระจายการมีส่วนร่วม และให้โอกาสในการดำเนินงานของโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้อง

2.2 การพัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดเพื่อประเมินตรวจสอบติดตามผลการดำเนินงานในโรงเรียนสุขภาวะ ที่ก้าวพ้นความรู้สึกที่ติดอยู่กับเรื่องสุขอนามัยให้ครอบคลุมการพัฒนาทุกด้านของการพัฒนาโรงเรียนจนสามารถใช้ เป็นแนวทางสู่การปฏิรูปการศึกษาของชาติในอนาคต

บรรณานุกรม

- ทวีศักดิ์ นพเกษร. (2548). **วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เล่ม 1**. นครราชสีมา: โรงพิมพ์ไซเคเจริณมาร์เก็ตติ้ง.
- _____. (2549). **วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เล่ม 2**. นครราชสีมา: โรงพิมพ์ไซเคเจริณมาร์เก็ตติ้ง.
- ประวิต เอราวรรณ. (2547). **การสังเคราะห์ ผลโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการจัดการและกระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาวะในโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
- ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์ และประวิต เอราวรรณ. (2548). **รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการการวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้ เพื่อคุณภาพการศึกษา**. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัย และพัฒนาการเรียนรู้.
- วิจารณ์ พานิช. (2547). **สถานศึกษากับการจัดการความรู้ เพื่อสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภา การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2546). **นักสร้างเสริมสุขภาพต้องทำงานนอกกรอบของวงการสาธารณสุขแบบเดิม**. ค้นเมื่อ พฤศจิกายน 9, 2557 จาก [http:// www.thaihealth.or.th](http://www.thaihealth.or.th). Online

- สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล. (2544). **เส้นทางสู่โรงพยาบาลคุณภาพ : คู่มือการเรียนรู้ เชิงปฏิบัติการ**. กรุงเทพฯ. ผู้แต่ง.
- สถาบันวิจัยและพัฒนาการเรียนรู้. (2547). **คู่มือการประชุมเชิงปฏิบัติการ การเทียบระดับ (Benchmarking) เรื่องการเทียบระดับแบบกลุ่ม**. กรุงเทพมหานคร. ผู้แต่ง.
- _____. (2550). **เรียนรู้..สู่คุณภาพสถานศึกษา : โครงการระบบดีโรงเรียนมีคุณภาพ**. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- Hopking, D. (2001). **School improvement for real**. New York: Routledge Falmer.
- Miles, M. (1967). **Some properties of schools as social systems**. In G. Watson(Ed.). **Change in school systems**. Washington DC : National Training Laboratories.
- Nonaka, Ikujiro (1991). November - December The Knowledge Creating Company, **Harvard Business Review**, 91608, p.22